

פרשת ויחי תשפ"ד – המטרה הכוללת של ספר בראשית

1. **רש"י בראשית א,א:** לא היה צריך להתחיל את התורה אלא "מהחודש הזה לכם" (שמות יב ב), שהיא מצוה ראשונה שהצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית? - **גור אריה:** ששם 'תורה' אינו נופל אלא על מצוות התורה, כי 'תורה' הוא לשון הוראה, להורות המעשה אשר נעשה. ולפיכך דווקא תורת משה נקראת 'תורה' (בפסוק 'תורה צווה לנו'), מפני שבה כתובים המצוות. תדע לך, שספר איוב כתבו משה (בבא בתרא יד,ב), אבל אילו ייכתב בספר תורה יהיה אסור לקרות בו בציבור.

פירוש המשניות להרמב"ם חולין פרק ז: ושים לבך על העיקר הגדול ... שכל מה שאנו מרחיקים או עושים היום אין אנו עושין אלא במצות הקב"ה ע"י **משה רבינו** ע"ה **ולא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו**... אין אנו מלין מפני שאברהם מל עצמו ואנשי ביתו ... וגיד הנשה אין אנו הולכים אחר איסור יעקב אבינו, אלא מצות משה ע"ה, כדברי חז"ל: תרי"ג מצוות נאמרו למשה מסיני.

כוזרי מאמר ראשון פרק כה: 'אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים' – ולא אמר **בורא העולם ובוראכם** ... [אלא] שהתברר המעמד הזה [יציאת מצרים] **בראות עיניהם** ואחר כך כל הקבלה הנמשכת מזה [כלל המצוות] שהיא כמראית עין.

2. **רש"י שם:** מה טעם פתח בבראשית? משום (תהלים קיא,ו), 'כח מעשיו הגיד לעמו, לתת להם נחלת גוים'. [הגיד לעמו את פרשת בראשית, שהיא 'כח מעשיו'] שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו. ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו. **גור אריה:** ואם תאמר תינח פרשת בראשית, שאר סיפורים שנכתבו בספר מה עניינם? ... אלא השתא שכתוב כל הסיפור, שכל הדורות היו מקעיסים לפני הקב"ה, עד שבא אברהם וקיבל שכר כולם, נטל הארץ מהאומות ונתן לזרעו לנחלה, ולא לכל זרעו שהרי אמר לאברהם 'כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם' ולא נתקיים זה בישמעאל ובעשו, אלא רק בזרעו של יעקב, שירדו בשעבוד עד שקיבלו 'החדש הזה לכם', ולפיכך הוצרך לכתוב כל הסיפור שהיו ישראל בשעבוד וגאל אותם ולפיכך ניתנת הארץ לישראל.

בחוקתי כו,לב: והשמתי אני את הארץ ושמו עליה אויביכם היושבים בה – **רמב"ן:** שאין ארצנו **מקבלת את אויבינו** ... כי לא תמצא בכל היישוב, ארץ אשר היא טובה ורחבה ואשר הייתה נושבת מעולם והיא [כיום] חרבה כמותה. כי מאז יצאנו ממנה, לא קיבלוה אומה ולשון.

ליקוטי שיחות ה/8: כיבוש ארץ ישראל מידי העמים יצר שינוי בעצם מהותה: היא הפכה להיות ארץ הקודש, ארץ יהודית נצחית שלא יכולה להיות שייכת לשום עם אחר, עד שאפילו בזמן הגלות, כאשר גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, עדיין היא 'ארצנו' ו'נחלתנו' ואסור לפי ההלכה לגוי להתיישב בארץ. זו גופא טענת העמים: 'ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים', הם מכירים במהותה הייחודית של הארץ ולכן טוענים כיצד הפקעתם את האדמה הזו מכלל האדמות? על כך משיב ספר בראשית: 'כל הארץ של הקב"ה היא' ומראש יצר את האדמה הזו כמרומת ומקודשת מכולן.

3. **דברים יא:** כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה - לא כארץ מצרים היא ... אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק [המים עולים מאליהם מהנילוס]. והארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה ... למטר **השמים** תשתה מים, ארץ אשר ה"א דורש אותה **תמיד** ... מרשית השנה ועד אחרית שנה - **ליקוטי שיחות ו/30,33-34:** אחד החילוקים בין ארץ ישראל למצרים הוא, שבמצרים לא יורד גשם וצמיחת התבואה מתרחשת בזכות הנילוס. הנילוס עולה בתקופה קבועה ומשקה את האדמה. וכיון שלא רואים את ההשגחה האלוקית, יכולה לבוא מחשבה ש'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה'. אולם בארץ ישראל 'למטר **השמים** תשתה מים', וזאת בכדי שיהיו הכול תולים עיניהם כלפי מעלה וכך יהודי יודע שכמה שלא יתאמץ בכוחות עצמו לחרוש ולזרוע, הוא מוכרח את הסיוע של הקב"ה.

4. **רמב"ן יב:** אומר לך כלל ותבין אותו בכל הפרשיות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול שהזכירוהו רבותינו בקצרה (תנחומא ט): '**כל מה שאירע לאבות סימן לבנים**'. לכן יארכו הכתובים בסיפור המסעות, וחפירת הבארות, ושאר מקרים, ויחשוב החושב שהם דברים מיותרים. אבל באים ללמד על העתיד, כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלושת האבות - יתבונן הדבר הנגזר לבוא לזרעו.